

Сутність і причини корупції в Україні

Таке негативне явище «корупція» відомо суспільству давно. Та як соціальне явище корупція набуває актуальності лише в останні роки.

Не дивлячись на очевидну актуальність даної теми, в теорії та на практиці залишається велика кількість невирішених питань, починаючи з того, що включає поняття «корупція», які характерні риси, ознаки йому властиві та, які заходи необхідно розробити для ефективної боротьби з корупційними проявами.

Необхідно зазначити, що вчені розрізняють кілька форм корупції:

- низова (дрібна, повсякденна);
- вершинна (велика, елітарна).

Найбільш поширеними й небезпечними є корупційні прояви у владних структурах, де корупція пов'язана з використанням адміністративного ресурсу (політична корупція, яка може виступати й у формі низової корупції, – одержання неправомірної вигоди за реєстрацію підприємства, й у формі вершинної – використання адміністративного ресурсу для отримання «потрібного» результату, наприклад, виборів) [1].

Форми корупції у системі державної служби вельми різноманітні. Вони можуть виявлятися у виді:

- винагороди за отримання вигідних контрактів у формі оплати нібито консультаційних послуг, установлення непомірно високих гонорарів за публікації або лекції;
- службового шахрайства та інших форм розкрадання;
- отримання «комісійних» за розміщення державних замовлень;
- надання державним службовцям різного роду послуг та інших «знаків уваги»;
- поїздок у закордонні відрядження, на відпочинок і лікування за рахунок зацікавлених у вирішенні питань партнерів;
- здирства неправомірної вигоди, зокрема, незаконних винагород за прискорене вирішення питань, видачу документів;
- отримання керівниками від підлеглих частки неправомірної вигоди [2].

Зазначимо, що найбільшою корумпованою є діяльність органів виконавчої і судової влади, яка безпосередньо пов'язана з розпорядженням фінансовими і матеріальними ресурсами, вирішенням життєво важливих суперечок. Так, в Україні науковці досліджують корупцію, перш за все з позицій кримінального права. Звернули увагу на проблему корупції і фахівці у сфері адміністративного права, оскільки саме ця галузь формує правову базу статусу державних посадових осіб. Відмітимо, що проблема корумпованості публічної влади має комплексний характер, через те, що корупція пронизує усі сфери публічної влади, набуває різноманітних форм.

Негативний прояв корупції публічної влади виходить зі сфери законодавчої державної влади. Однією з умов прояву корупції у цій сфері, є недосконалість правових основ формування органів представницької влади. Разом із традиційною

формою одержання неправомірної вигоди з'явилися її сучасні варіації. Замість конверта з грошима тепер фігурують дії, які визначають зміни в майновому становищі певних осіб, залучених до корумпованих схем. Наприклад, інвестування комерційних структур за рахунок засобів держбюджету, кримінальне лобіювання, надання можливості вивозу стратегічної сировини за кордон, створення «лжепідприємств», переказ державної власності до акціонерних товариств, які досить важко ідентифікувати та довести. Звернемо увагу, що сьогодні з'являються нові форми корупції, яким немає ще назви і які не отримали правового і кримінологічного наповнення.

Проблема корупції є наслідком низки різних чинників і механізмів. Так, один із чинників розповсюдженості корупції є складність структури органів державної влади, наявність безлічі бюрократичних процедур, що породжуються самими чиновниками. Ситуація ускладнюється й тим, що відсутні комплексний облік і контроль над службовою діяльністю державних службовців, чіткий розподіл компетенції, має місце дублювання і поєднання функціональних обов'язків. Наслідком цього є надмірна повільність та тяганина, які пов'язані з організаційними недоліками.

Корупцію породжує велика кількість дозвільних процедур, заборон, відсутність механізму і правових підстав захисту інтересів громадян, залучених до діяльності органів державної влади. До організаційних чинників корупції слід віднести незбалансованість прав і відповідальності державних службовців, нестабільність службового становища та низьке грошове утримання державних службовців.

Однією з причин корупції можна назвати – слабкість громадського суспільства, відрив суспільства від влади. Демократична держава може вирішувати свої проблеми при взаємодії з інститутами громадськості. Корупція як в Україні, так і в інших державах світу стосується усіх прошарків суспільства, органів влади, політиків, підприємців, громадських організацій.

Корупція несе лише негативні наслідки як для суспільства, так і держави у цілому. Найбільш суттєву загрозу вона представляє для економічної безпеки держави.

Корупція також призводить до того, що порушуються конкурентні механізми ринку, оскільки досить часто з прибутком опиняється не той, хто конкурентоздатний, а той, хто зміг отримати переваги за одержання неправомірної вигоди. Результатом цих дій є зниження ефективності ринку та дискредитація ринкової конкуренції.

Корупція породжує зростання організованої злочинності. Практично жоден сектор економіки не захищений від впливу корупційних явищ. Саме корупція стає однією з головних перешкод у боротьбі з організованою злочинністю.

Щодо соціальної сфери результатами корупції є: відвернення коштів від цілей суспільного розвитку (і, як наслідок, загострення бюджетної кризи, зниження здатності влади вирішувати соціальні проблеми); зростання майнової нерівності,

оскільки корупцією зумовлюються несправедливий перерозподіл коштів на користь вузьких олігархічних груп за рахунок найуразливіших прошарків суспільства; збільшення соціальної напруженості та політичної нестабільності у суспільстві.

Враховуючи вищевикладене, зазначимо, що реальна протидія корупційним проявам можлива лише на підставі здійснення комплексу узгоджених заходів. Ці узгоджені скоординовані заходи мають бути спрямовані на усунення причин та умов виникнення корупції і, крім цього, на пом'якшення її наслідків.

В сучасних умовах вважаємо за необхідне виділити кілька напрямів стратегії протидії корупції, а саме:

- 1) верховенство закону і захист прав громадян;
- 2) запобігання і протидія корупційним проявам;
- 3) суспільне усвідомлення небезпеки корупції та її наслідків.

Список використаних джерел

1. Гаращук В. М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні / В. М. Гаращук, А. О. Мухатаєв. – Х. : Право, 2010. – С. 20–28.
2. Настюк В. Я. Форми корупції в митних органах / В. Я. Настюк // Особливості взаємодії спеціальних підрозділів «К» Служби безпеки України з іншими правоохоронними органами у сфері протидії контрабандній діяльності : матеріали наук.-практ. конф. – Х.: Оберіг, 2008. – С. 117–124.

співробітник Головного територіального
Управління юстиції у місті Києві
Т. С. Мельниченко